

УДК 336.1

Алла Віталіївна Хомутенко, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Одеського національного економічного університету, Одеса, Україна

Алла Витальевна Хомутенко, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Одесский национальный экономический университет, Одесса, Украина

Alla V. Khomutenko, Candidate of Sciences (Economic), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Finance, Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано сучасний стан планування державних позабюджетних фондів України. Визначено недоліки реалізації такої функції управління. Сформовано основні чинники впливу на обсяги дохідної та видаткової частини Пенсійного фонду України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, що повинні бути враховані при їх плануванні. Запропоновано пріоритетні напрямки підвищення якості планування державних позабюджетних фондів України.

Ключові слова: планування, управління, пенсійний фонд, соціальне страхування, суспільні інтереси.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7176-9613>

Вступ. Невиконання державних гарантій, зокрема з виплати пенсій та соціальних допомог в Україні, уповноваженими суб'єктами пояснюється

«касовими розривами надходжень від єдиного соціального внеску» [1]. Вочевидь, цього можливо було б запобігти за умови підвищення якості планування доходів та видатків державних позабюджетних фондів грошових коштів. Реалізація функції планування дозволяє передбачити обсяги вхідних і вихідних фінансових потоків, дефіцит таких фондів та тимчасову відсутність коштів, необхідних для фінансування їх поточних витрат. Це, в свою чергу, сприятиме недопущенню ситуації за якої суспільні інтереси окремої категорії громадян залишаються незадоволеними.

Проблематиці формування, розподілу та використання позабюджетних фондів грошових коштів присвячували свої дослідження такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Ірина Ткаченко, Оксана Тулай, Грегоріо Імпавідоа, Ронан О'Соннорб, Дімітрі Вітгасс, Анатолій Сидорчук, Піотр Обіджинський, Адріан Бланделл-Віган, Ю-Вей Ху, Хуан Ермо. Відмітимо, що більша частина науковців вирішує завдання з підвищення ефективності діяльності державних пенсійних фондів, у той час як механізм функціонування фондів соціального страхування залишається недостатньо дослідженим. Крім того, вважаємо, що на особливу увагу заслуговують питання управління позабюджетними фондами коштів взагалі та їх планування зокрема. Усе це й зумовило вибір теми та постановку завдань дослідження.

Метою статті є дослідження стану реалізації функції планування державних позабюджетних фондів України та обґрунтування пріоритетних напрямків підвищення її якості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки кількість пенсіонерів в Україні на початок 2018 р. становила 11,7 млн. осіб [2], що склало 27,6 % наявного населення [3], надзвичайно важливо забезпечити конституційні права саме цієї категорії громадян. З такою метою створений Пенсійний фонд України (далі – ПФУ), завданнями якого, відповідно до Указа Президента «Про Положення про Пенсійний фонд України», є: «забезпечення своєчасного і в повному обсязі фінансування та виплати пенсій, допомоги на поховання, інших виплат ... ; ефективне та цільове використання коштів,

удосконалення методів фінансового планування, звітності та системи контролю за витрачанням коштів; забезпечення надходжень від сплати збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування ... » [4, ст. 3]. У той же час, у Постанові КМУ «Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України» регламентовано, що цей орган виконавчої влади «організовує планово-фінансову роботу в апараті ПФУ, його територіальних підрозділах, ...» [5, ст. 5.3], «аналізує та прогнозує надходження коштів від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування ...» [5, ст. 4.10], «вносить пропозиції Мінсоцполітики та іншим центральним органам виконавчої влади щодо розроблення прогнозних показників економічного і соціального розвитку України та проекту Державного бюджету України ...» [5, ст. 4.12]. Таким чином, ПФУ уповноважений виконувати функцію планування щодо доходів та видатків такого державного позабюджетного фонду грошових коштів.

Дослідження показали, що основним інструментом впливу на доходи пенсійного фонду являється єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ), при прогнозуванні надходжень якого до уваги приймається база оподаткування, зокрема сума нарахованої заробітної плати. Розміщена на офіційному сайті ПФУ інформація свідчить, що очікуваний обсяг фонду оплати праці у 2018 р. складе 1037,7 млрд. грн., з якого при прогнозуванні ЄСВ враховано лише 988,9 млрд. грн. У результаті, уповноважений орган очікує надходжень ЄСВ у сумі 241 млрд. грн. (з урахуванням скоригованого фонду оплати праці), в тому числі на загальнообов'язкове пенсійне страхування – 208,3 млрд. грн [6]. При цьому не зрозуміло чому не весь прогнозний фонд оплати праці являється базою для прогнозування ЄСВ. На нашу думку, це може мати декілька пояснень: або ПФУ для розрахунку використав лише очікувану офіційну зарплату, або сума перевищення знаходиться у межах заробітної плати, понад яку ЄСВ не стягується.

На підтвердження другої гіпотези відмітимо, що чисельність осіб, які отримують заробітну плату понад максимальну межу для нарахування ЄСВ щорічно зростала: у 2016 р. вона складала 70,3 тис. осіб, а вже у 2017 р. – 93,5 тис. осіб [7]. Вочевидь очікувалось збільшення і в 2018 р., саме тому з жовтня 2017 року величина межі зросла з 44050 грн. (25 розмірів прожиткових мінімумів) до 55845 грн. (15 розмірів мінімальних заробітних плат [8, ст. 1.4]). Водночас, як показало дослідження, законодавець не визначив очікувані наслідки від таких змін [9]. Вважаємо, що розмір зазначеної межі повинен бути економічно обґрунтований, адже зважаючи на чисельність осіб, що підпадають під дію цієї норми – надходження від зарплати, що не оподатковуються ЄСВ, можуть бути джерелом наповнення відповідних позабюджетних фондів грошових коштів. До таких доходів, на нашу думку, можна встановити знижену ставку, тобто запровадити регресивну шкалу з ЄСВ. Це, з одного боку, буде стимулювати роботодавців до легалізації заробітної за принципом «показуєш більше – платиш менше», а з іншого – наповнювати як державні позабюджетні фонди, так і державний бюджет (за рахунок ПДФО та військового збору).

Слід зауважити, що при плануванні доходів ПФУ необхідно враховувати як інституційні зміни вплинуть на надходження ЄСВ до бюджету. Наприклад, з 1.01.2016 р. було зменшено ставку ЄСВ з 34,7% до 22% та змінено механізм його стягнення (тільки нарахування на фонд оплати праці), що спричинило зменшення надходжень ЄСВ на 58,2 млрд. грн. або 34,2% [10]. При цьому такі негативні для бюджету фонду зміни не знайшли обґрунтування їх доцільності ні в відповідних нормативно-правових актах, ні в планах та звітах уповноваженого органу. Вважаємо, що у плані ПФУ слід було використовуючи методи аналізу і прогнозування описати перспективи проведених змін як для бюджету фонду, так і для суспільства.

Тимчасово вільні кошти ПФУ, за умови ефективного управління ними, також можуть слугувати інструментом наповнення його бюджету. Так, Постановою КМУ «Про заходи щодо підвищення ефективності управління фінансами пенсійного забезпечення» встановлено, що на підставі укладених

угод про користування вільними коштами фонду, банки щомісяця сплачують до бюджету ПФУ відсотки у розмірі 50% облікової ставки НБУ [11]. З 13.07.2018 р. – 8,75% річних (17,5 * 50% [12]), тоді як вартість строкових депозитів у національній валюті станом на серпень 2018 р. – 12,9% річних [13]). Відмітимо, що ця норма декілька разів змінювалась, зокрема до 28.03.2015 р. розмір ставки становив 100% облікової ставки НБУ, а до 28.07.2017 р. було передбачено, що такий відсоток повинен складати не менше 14 % річних [14]. Вважаємо, що внесені зміни також повинні були знайти відображення у плануванні фонду, з пояснення доцільності їх здійснення. Більш того, у нашому випадку такі новації, очевидно, мають негативний вплив на доходи ПФУ. Так, у 2017 р. ПФУ фактично отримав майже 46 млн. грн. (планувалось 66 млн. грн.) за користування тимчасово вільними коштами, а міг отримати вдвічі більшу суму за умови дії норми про 100%. Це свідчить про економічну необґрунтованість прийнятих управлінських рішень щодо капіталізації вільних фінансових ресурсів та про необхідність формування нормативно-правового забезпечення, яке б урегулювало порядок і напрямки вкладення коштів з найменшим ризиком та найвищою дохідністю (наприклад державні цінні папери).

Оскільки частина видатків ПФУ покривається за рахунок Державного бюджету, при плануванні доходів позабюджетного фонду враховуються такі перераховані кошти. На загальнодержавному рівні ці планові операції знаходять своє відображення у бюджетній програмі «Фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду України», за якою, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 03.10.2017 р. зокрема здійснюється: виплата пенсій за вислугу років; покриття недоотриманої суми коштів від застосування розміру єдиного внеску, за працюючих інвалідів; компенсація суми коштів на покриття фактичних витрат на виплату і доставку пільгових пенсій, які не можуть бути відшкодовані підприємствами без правонаступників

та ліквідованими; виплата різниці між розміром пенсії із солідарної системи та прожитковим мінімумом [9]. Прогнозні значення таких виплат й закладаються у бюджетну програму та план пенсійного фонду. Як показують дослідження, бюджет ПФУ затверджується пізніше за державний бюджет, наприклад на 2018 рік – 11.01.2018 р. та 7.12.2017 р. відповідно. Це свідчить про те, що Уряд здійснює бюджетне планування, на базі якого плануються доходи та видатки ПФУ. Таким чином, пенсійний фонд хоча і є позабюджетним, однак через фінансову залежність від державного бюджету, уповноважений орган управління не може виступати повноцінним учасником фінансових правовідносин (майже на 40% доходи фонду формуються за рахунок державного бюджету [15]).

За рахунок коштів Державного бюджету України покривається також дефіцит пенсійного фонду. Наприклад, у бюджеті ПФУ на 2018 р. окремим рядком не визначений обсяг коштів на покриття дефіциту. Показник незбалансованості фонду включений до дохідної статті «на пенсійне забезпечення військовослужбовців, виплату пенсій, надбавок і підвищень, призначених за різними пенсійними програмами, покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України» [16]. Це, на наш погляд, не дозволяє оцінити фінансовий стан ПФУ на підставі планових показників фонду. Натомість, у Звіті ПФУ за 2017 р. відображено прогнозні асигнування з державного бюджету на 2018 р., в т. ч. для покриття дефіциту ПФУ у сумі 21,4 млрд. грн. [7, с. 120]. Вважаємо, що ці дані повинні були знайти відображення у бюджеті ПФУ.

Слід зауважити, що при здійсненні планування видатків пенсійного фонду уповноважений орган застосовує нормативний метод. За основу беруться закріплені у Законі про державний бюджет на відповідний рік державні соціальні стандарти (мінімальна зарплата, прожитковий мінімум та ін.). Так, Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено, що з 1.01.2018 р. «для осіб, які досягли віку 65 років, мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 35 років, а у жінок 30 років страхового стажу встановлюється в розмірі 40 відсотків мінімальної заробітної

плати, визначеної законом про Державний бюджет України на відповідний рік, але не менше прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність» [17, ст. 28.2]. Аналогічно встановлені нормативи й для інших виплат з пенсійного фонду. Водночас, окремі з них не переглядалися протягом декількох років, що, на нашу думку, не забезпечує задоволення суспільних інтересів певних категорій громадян. Так, Законом України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» регламентовано «щомісячну виплату цільової грошової допомоги на прожиття», зокрема інвалідам 1 групи у розмірі 70 грн. [18, ст. 1]. З урахуванням того, що ця сума була встановлена у 2004 р., вважаємо за необхідне здійснення її перерахунку, з урахуванням хоча б того, що за цей період інфляція склала 559,8% [19]. Отже, у 2018 р. надбавка повинна становити 391,86 грн. Це доводить необхідність перегляду окремих нормативів, що враховуються при плануванні витрат ПФУ.

Проведене дослідження показало, що у бюджетах ПФУ не заплановано створення резерву коштів для покриття поточних витрат і дефіциту. Натомість, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачає таку необхідність [20], а Постанова КМУ «Про затвердження Порядку формування та використання коштів резерву Пенсійного фонду» регулює порядок управління таким резервом [21]. Вважаємо, що не закладання у плани ПФУ резерву коштів призводить до неможливості забезпечення його фінансової стабільності, зокрема й у випадках, коли виникають тимчасові касові розриви. Джерела покриття останніх також не знайшли відображення у дохідній частині бюджету фонду. Водночас, в Україні є практика отримання уповноваженим органом позик на виконання своїх зобов'язань перед громадянами від Державної казначейської служби України [1]. Тобто, суми цих позик повинні плануватися у доходах фонду, а їх повернення – у витратах. Це, в свою чергу, пов'язано з необхідністю удосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення, в т. ч. й Положення про Пенсійний фонд, у якому визначити його повноваження в цій частині.

Крім того, з урахуванням старіння нації та довгострокової демографічної стагнації в Україні [22] планування резервів пенсійного фонду надзвичайно актуалізується. Вважаємо, що в Україні може бути створений резервний фонд на кшталт Демографічного резервного фонду у Польщі та аналогічних фондів, що функціонують у багатьох країнах Організації економічного співтовариства та розвитку [23]. Разом з тим, такий фонд, на нашу думку, повинен функціонувати в системі пенсійного забезпечення [24]. Так, у Польщі цей фонд планується на підставі довгострокових прогнозів доходів та витрат пенсійного фонду та формується за рахунок відрахувань до пенсійного фонду, які складають 0,35%. В свою чергу акумульовані кошти інвестуються у цінні папери або зберігаються на депозитних рахунках у банках. Таким чином, це дозволяє збільшити величину фонду та забезпечити виконання зобов'язань держави з виплат «базових пенсій». Багаторічна практика формування таких резервних фондів у країнах світу, на нашу думку, може бути використана і в Україні.

Усе наведене вище свідчить про проріхи у плануванні бюджету ПФУ, що підтверджується й результатами контрольних заходів Рахункової палати. Згідно з Рішенням органу контролю прорахунки у плануванні пенсійного фонду у 2016 р. «призвели до накопичення обсягів невикористаних асигнувань, які, в свою чергу, дали можливість уникнути залучення позик на покриття касових розривів» [25, с. 5], а «суми планового дефіциту бюджету ПФУ на 2016 рік занижено щонайменше на 3128,9 млн. грн. внаслідок необґрунтованого збільшення Державною фіскальною службою України у 2016 році прогнозного фонду оплати праці, з якого справляється ЄСВ, через неврахування показників минулих років». Крім того, наголошується на тому, що при плануванні пенсійного фонду не використовуються єдині підходи, що також призводить до прорахунків. Таким чином, зі зробленого Рахунковою палатою висновку видно, що планування пенсійного фонду в Україні не якісне та таке, що не дозволяє отримати комплексне уявлення про перспективи досягнення збалансованості державних централізованих фондів грошових коштів.

Необхідно відмітити, що у Постанові Правління ПФУ «Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України» у доходи фонду включають кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (далі – ФЗССБ) та кошти Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі – ФСС) [26, ст. 3]. Натомість, у бюджеті ПФУ на 2018 р. це не знайшло відображення, а от у бюджеті ФЗССБ – так [27]. Це свідчить про неузгодженість планів державних позабюджетних фондів.

Оскільки основним інструментом формування доходів ФЗССБ являється єдиний внесок, планування надходжень якого, як вже зазначалось, здійснюється Державної фіскальної служби України (далі – ДФС) та ПФУ, суб'єкт управління зазначеним позабюджетним фондом грошових коштів повинен враховувати їх дані при складанні власного бюджету. Так, у Постанові КМУ «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2018 рік» прогнозний обсяг надходжень страхових внесків становить 12,07 млрд. грн. [27]. Такі страхові внески представляють собою кошти від сплати ЄСВ [28, ст. 17], що розподіляються у визначених КМУ пропорціях між позабюджетними фондами соціального страхування. Наприклад, з 1.07.2017 р. до ФЗССБ надходить 5,2313% сплаченого ЄСВ [29]. Враховуючи це та дані, наведені на офіційному сайті ПФУ щодо очікуваного обсягу надходжень ЄСВ у 2018 р. (241 млрд. грн. [6]), до плану надходжень страхових внесків ФЗССБ необхідно включити 12,607 млрд. грн. Водночас, отримана нами величина не співпадає з тією, що міститься у затвердженому плані Фонду. Таким чином, знову можемо відмітити неузгодженість у плануванні та відсутність єдиних підходів до прогнозування надходжень державних позабюджетних фондів.

Ще однією дохідною статтею бюджету ФЗССБ є «інші надходження», які у бюджеті не розкриваються. Разом з тим, до них можуть включатися «суми фінансових санкцій ... за порушення встановленого порядку сплати страхових

внесків та використання коштів Фонду, недотримання законодавства про зайнятість населення, а також суми адміністративних штрафів, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за такі порушення»; «доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів Фонду»; «благодійні внески підприємств, установ, організацій» та «інші надходження відповідно до законодавства» [28, ст. 16.1]. Таким чином, у бюджеті ФЗССБ бажано було б деталізувати такі «інші надходження».

Відмітимо, що у бюджеті ФЗССБ виділені «кошти державного бюджету», серед яких кошти, що спрямовуватимуться на «соціальний захист працівників, що вивільняються у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС» та «компенсацію роботодавцю частини фактичних витрат, пов'язаних із сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [27]. Остання стаття, зокрема планується з використанням нормативного методу. Наприклад, у Законі України «Про зайнятість» встановлено, що «роботодавцю, який протягом 12 календарних місяців забезпечував створення нових робочих місць, працевлаштовував на них працівників і упродовж цього періоду щомісяця здійснював їм виплату заробітної плати в розмірі не менше ніж три мінімальні заробітні плати за кожен місяць ... щомісяця за рахунок коштів Державного бюджету України ... компенсуються фактичні витрати у розмірі 50 відсотків суми нарахованого єдиного внеску за відповідну особу за місяць, за який він сплачений» [30, ст. 24]. На рівні Державного бюджету планування таких сум знаходить відображення у відповідній бюджетній програмі. Водночас, проведене дослідження показало, що на 2018 р. сума запланованої компенсації менше, ніж передбачена на 2017 р. Так, на 2017 р. плановий показник становив 1,4 млн. грн, а фактичний 1,04 млн. грн. [31], у той час як на 2018 р. заплановано 0,8 млн. грн. [32], що, на нашу думку, потребує додаткового пояснення, адже база збільшилась (зросла мінімальна зарплата з 3200 грн. до 3723 грн. [33]), а отже й нарахування ЕСВ та сума його компенсації.

Що стосується видаткових статей ФЗССБ зауважимо, що більшість з них планується з використанням нормативного методу. Так, з 1.01.2018 р. розмір мінімальної допомоги по безробіттю встановлений на рівні 544 грн. [34]. Виходячи з такого нормативу управитель фонду прогнозує видатки на виплату матеріального забезпечення на випадок безробіття. Водночас, проведені дослідження показали, що у публічному доступі відсутня інформація про методичні підходи, які регулюють порядок прогнозування таких показників та фактори впливу на них (тенденції на ринку праці, демографічна ситуація, кількість випускників та ін. [35]). Звичайно, ФЗССБ при плануванні своїх видаткових статей повинен враховувати прогнозні значення, затверджені відповідною Постановою КМУ, однак це необхідно нормативно врегулювати. Відмітимо, що прогноз рівня безробіття на 2018 р. складає від 8,9 % до 9,2% економічно активного населення [36], а середня зарплата від 8500 грн. до 8754 грн. залежно від економічної ситуації в країні. Отже, реалізація функції планування «фонду безробіття» передбачає можливість використання методу індикативного планування.

Наведені вище значення та методи можуть також використовуватися з метою прогнозування видатків на «соціальні послуги та заходи сприяння зайнятості, профілактика настання страхових випадків, допомога по частковому безробіттю» [30]. Однак, з наявної інформації незрозуміло чи були вони використані.

Слід зазначити, що близько 20% видатків «фонду безробіття» складає «утримання та забезпечення діяльності державної служби зайнятості, Інституту підготовки кадрів державної служби» (у бюджеті на 2018 р. 2,4 млрд. грн.). З метою обґрунтованості запланованої суми видатків бажано було б вказати безпосередні напрямки використання таких коштів, на кшталт зазначених у бюджеті ФЗССБ за 2017 рік [37], та додавати окремі пояснення очікуваним результатам.

Крім того, плануванню підлягає й величина резерву фонду, формування якого передбачено законом, та який забезпечуватиме фінансову стабільність

[28, ст. 16.2.5]. Відмітимо, що обсяг такого резерву на 2018 р. склав 369,5 млн. грн. або 3,06% його видатків [27]. Така величина прогнозу резерву пов'язана з нормами Закону, яким передбачено «створення резерву коштів Фонду у розмірі суми, необхідної для виплати допомоги по безробіттю в розрахунку не менш як на п'ять календарних днів» [28, ст. 17.1.2] та не більше «однієї дванадцятої частини видатків» його бюджету [38]. Таким чином, можемо бачити, що ФЗССБ планово здійснив заходи по недопущенню затримки соціальних виплат у випадку фінансової нестабільності.

З метою недопущення тимчасової фінансової нестабільності фондів соціального забезпечення А. Сидорчук пропонує формувати поточні резерви. На думку вченого розмір оборотної касової готівки повинен складати до 2% видатків бюджету цільових фондів, тобто забезпечувати семиденну потребу на фінансування страхових виплат [39]. Дійсно, встановлений розмір резерву фонду безробіття дозволить покрити лише оперативну потребу у коштах. Разом з тим, вважаємо, що необхідно, крім поточного резерву фонду, формувати ще й довгостроковий резерв. Останній, на нашу думку, повинен забезпечувати середньомісячну норму видатків фонду на «матеріальне забезпечення на випадок безробіття, соціальні послуги та заходи сприяння зайнятості, профілактика настання страхових випадків, допомога по частковому безробіттю». При цьому залежно від прогнозу цих статей резерв щорічно переглядатиметься. Наприклад, перспективний резерв ФЗССБ на 2018 р. повинен складати близько 802,1 млн. грн., а поточний резерв – 192,5 млн. грн. На початок планового періоду залишок коштів становить 1010,1 млн. грн. та очікується його збільшення на кінець року до 1158,3 млн. грн. Таким чином, у ФЗССБ і на перспективний, і на поточний резерв у 2018 р. залишку коштів вистачає. Крім того, пропонуємо у разі наявності нерозподіленого залишку коштів фонду, за рішенням Правління Фонду на підставі здійснених середньо- та довгострокових прогнозів, інвестувати його у національні та міжнародні ринкові активи. А кошти, що формують перспективний резерв Фонду, на нашу думку, слід розміщувати на строкових депозитних рахунках у декількох

стабільних банках, у т. ч. державних (не менше 50%) та вкладатися у державні цінні папери [40].

Дослідження планових показників, що містяться у бюджеті Фонду соціального страхування України на 2018 р. показало, що управитель державного позабюджетного фонду застосовує аналогічні до розглянутих вище методи та інструменти. Так, основним інструментом управління вхідними фінансовими потоками фонду являються страхові внески, що сплачуються у вигляді ЄСВ [41]. Ще одним інструментом являються доходи від розміщення тимчасово вільних коштів фонду [42, ст. 11.1], однак заплановані обсяги надходжень від його використання не виділені у бюджетному плані окремим рядком, що, на нашу думку, унеможливорює встановлення планової ефективності прийнятих управлінських рішень по розміщенню вільних коштів. Водночас, відмітимо, що відсотки, під які розміщуються вільні кошти фонду, нормативно не обмежено [43]. Вважаємо, що це дозволяє, оцінивши пропозицію на банківському ринку, обрати більш дохідний варіант.

Оскільки кошти ФСС використовуються на «виплату матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг, фінансування заходів з профілактики страхових випадків» [42, ст. 11.2], застосовується нормативний метод та метод індикативного планування. У даному випадку при прогнозуванні усіх зазначених виплат у розрахунок закладається індикатори розміру встановленого прожиткового мінімуму, мінімальної та середньої заробітної плати. Крім того, ФСС коригує такі виплати на індекс інфляції, що дозволяє довести їх до реального рівня [44].

В основу плану ФСС закладаються прогнози, зроблені на базі даних за попередні періоди. Наприклад, з метою визначення обсягу фінансового ресурсу, необхідного для виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності, слід встановити кількість осіб, які за нею звернуться. Це можна зробити лише на підставі ретроспективного аналізу та індикативного планування, що й повинно бути закріплено нормативно. Оскільки, таке прогнозування є недостатньо точним, ФСС планує резерв коштів, який може бути використаний

у випадку виникнення тимчасових касових розривів. При цьому, регламентовано, що резерв фонду встановлюється «в сумі, необхідній для фінансування матеріального забезпечення в розрахунку не менш як на п'ять календарних днів» [45, ст. 4.9.9]. Вважаємо, що плановий резерв ФСС необхідно формувати аналогічно до резерву ФЗССБ. Так, на 2018 р. заплановано, що середньомісячна потреба у коштах на матеріальне забезпечення та соціальні послуги, страхові виплати, страхові витрати на медичну та соціальну допомогу, профілактика страхових випадків, видатки, пов'язані з виконанням обов'язків страховика становитиме приблизно 1737,3 млн. грн. Разом з тим, з даних, наведених у бюджеті Фонду видно, що залишок коштів на початок року (2339,4 млн. грн.) планується спрямувати на поточні потреби, а не на формування перспективного резерву, в результаті чого на кінець залишиться всього 845,6 млн. грн., з них резерв – 284,9 грн. При цьому, за нашими підрахунками поточний резерв ФСС повинен складати приблизно близько 417 млн. грн. (2% річних видатків на страхові виплати). Таким чином, вважаємо, що перш за все необхідно зміни підходи до управління ФСС за рахунок нормативного врегулювання порядку формування та використання поточних та перспективних резервів, що дозволить забезпечити громадян повноцінним якісним державним соціальним страхуванням, в т. ч. й медичним.

Дослідження показало, що у 2017 р. бюджет ФСС містив більш деталізовану інформацію за окремими плановими статтями видатків, зокрема за адміністративно-господарськими витратами, ніж бюджет 2018 р.. Це дозволило встановити, що 98,12% таких видатків складають поточні видатки, серед яких найбільша питома вага належить заробітній платі. Водночас, з бюджету Фонду як на 2017, так і на 2018 роки незрозуміло, які саме капітальні витрати планував здійснити та які методи при цьому використані [46]. Саме тому вважаємо, що необхідно нормативно закріпити наповненість бюджетів Фонду, що дозволить співставляти дані за декілька років та отримувати більш детальну інформацію по статтям видатків.

Проведене дослідження продемонструвало, що планування державних позабюджетних фондів здійснюється шляхом використання методів прогнозування та аналізу, нормативного та індикативного планування. При цьому повинні враховуватися як фактори впливу на управління державними фінансами взагалі [47], так і чинники впливу на планові показники державних позабюджетних фондів грошових коштів (табл. 1). Це сприятиме отриманню більш точних планових показників як у короткостроковому, так і у довгостроковому періодах.

Таблиця 1

Основні чинники впливу на планові показники державних позабюджетних фондів грошових коштів [складено автором за даними 40; 48; 49]

Стаття	Назва фонду	Чинник
Доходи	ПФУ	- кількість застрахованих осіб;
	ФЗССБ	- кількість зайнятих осіб;
	ФСС	- обсяг ВВП; - темпи зростання доходів застрахованих осіб; - ставка ЄСВ та відсоток, що надходить у фонд; - рівень номінальної заробітної плати; - розмір максимальної заробітної плати, на яку нараховується ЄСВ та кількість осіб, що її отримують; - розмір відсоткової ставки за депозитами; - дохідність цінних паперів у які вкладаються вільні кошти;
Видатки	ПФУ	- кількість пенсіонерів та осіб, яким призначається пенсія; - темпи приросту пенсіонерів та осіб, яким призначається пенсія; - рівень пенсій та надбавок; - темпи росту пенсійних виплат; - рівень min та max пенсії; - рівень смертності, в т. ч. пенсіонерів; - тривалість життя населення, в т. ч. пенсіонерів; - рівень державних соціальних стандартів;
	ФЗССБ	- кількість безробітних; - умови на ринку праці; - кількість випускників ВНЗ та профтехучилищ, в т. ч. непрацевлаштованих; - рівень державних соціальних стандартів;
	ФСС	- кількість нещасних випадків на виробництві; - динаміка кількості захворілих та тривалість перебування на лікарняному; - кількість померлих (крім пенсіонерів, безробітних та осіб, що померли від нещасного випадку на виробництві); - динаміка народжуваності; - динаміка кількості людей, що потребують лікування в санаторно-курортних закладах та тих, які його пройшли;

Слід зазначити, що визначені у табл. 1 чинники, залежно від зміни їх величин, можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на планові показники державних позабюджетних фондів. Спрогнозувати величину запланованого доходу фонду можна за формулою класичної нормальної лінійної моделі множинної регресії:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{i2} + \dots + \beta_p x_{ip} + \varepsilon_i, \text{ де} \quad (1)$$

y_i – доходи фонду при i -му спостереженні ($i = \overline{1, n}$);

x_{i1}, x_{i2}, x_{ip} – чинники впливу;

ε_i – випадкова величина;

β_i – параметри моделі;

Разом з тим, необхідно перевірити щільність зв'язку між доходами фонду та визначеним чинником за допомогою коефіцієнта кореляції (r):

$$r_{y/x} = \frac{+}{-} \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (\overline{y_x} - y)^2}{\sum_{i=1}^n (\overline{y_i} - y)^2}}, \text{ де} \quad (2)$$

$\overline{y_x}$ – умовна середня ознака y (доходів);

$\overline{y}$ – загальне середнє арифметичне ознаки y ;

y_i – емпіричні значення ознаки y (знак « $\leftrightarrow$ » в формулі ставиться при існуванні зворотного зв'язку між величинами).

Наприклад, зростання доходів застрахованих осіб при незмінності інших факторів призведе до зростання доходів державних позабюджетних фондів грошових коштів. Отже, між цими величинами існує пряма залежність, кількісна міра якої потребує збору статистичної інформації та математичних розрахунків за наведеним вище коефіцієнтом кореляції.

Аналогічні тестування чинників впливу проводяться й щодо видатків державних позабюджетних фондів грошових коштів. Так, очевидно, що прогнозоване зростання кількості безробітних призведе до збільшення видаткової частини ФЗССБ. При цьому, з метою отримання достовірних

прогнозних значень необхідно застосувати методологічно взаємопов'язані прийоми та способи прогнозування.

Висновки. У результаті дослідження стану реалізації функції планування державних позабюджетних фондів України було виявлено, що: фінансові плани відповідних суб'єктів управління за взаємопов'язаними показниками неузгоджені, що викликає сумніви відносно достовірності зазначених даних; не визначені фінансові нормативи діяльності фондів, зокрема розмір поточних та капітальних резервів. Крім того, окремі законодавчо закріплені нормативні показники не відповідають умовам сьогодення, наприклад щомісячна виплата цільової грошової допомоги на прожиття; подекуди нормативно не визначений порядок планування, чинники впливу на планові показники, методи, що використовуються та інструменти, що закладаються; оприлюднені плани державних позабюджетних фондів грошових коштів містять лише узагальнені показники, обґрунтування яких не представлено.

З метою усунення виявлених недоліків реалізації функції планування державних позабюджетних фондів грошових коштів та підвищення її якості пропонується здійснити ряд заходів, а саме:

- впровадити середньо- та довгострокове планування, що дозволить на перспективу визначити обсяги ресурсів, необхідні для виконання управителями позабюджетних фондів грошових коштів соціальних функцій. Наприклад, прогнозування обсягів пенсійних виплат на наступні десять років дозволить впровадити реформи, що будуть спрямовані на залучення потрібних ресурсів та їх накопичення;

- створити нормативно-правове та організаційно-методичне забезпечення, що урегулює порядок здійснення планування державних позабюджетних фондів та сприятиме використанню при цьому єдиних підходів;

- здійснювати економічне обґрунтування державних соціальних стандартів та нормативів, що дозволить підвищити рівень задоволення окремих суспільних інтересів;

- передбачати формування поточного та перспективного резервів, що дозволить забезпечити фінансову стабільність державних позабюджетних фондів грошових коштів як у короткостроковому, так і у довгостроковому періодах;

- забезпечити транспарентність інформації щодо процесу планування з метою залучення громадськості до розбудови ефективно функціонуючої системи державного пенсійного та соціального страхування.

До перспективних напрямків подальших наукових досліджень нами відноситься проблематика реалізації функцій організації, мотивації, контролю при управлінні державними позабюджетними фондами грошових коштів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт ПФУ // URL: http://www.pfu.gov.ua/54176-do-uvagy-gromadyan__trashed/ (дата звернення: 5.08.2018).

2. Середній розмір місячної пенсії та кількість пенсіонерів (за даними Пенсійного фонду) // Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/sz/sz_u/srp_07rik_u.html (дата звернення: 5.08.2018).

3. Населення України // Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> (дата звернення: 5.08.2018).

4. Про Положення про Пенсійний фонд України: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 384/2011 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384/2011> (дата звернення: 5.08.2018).

5. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова КМУ від 23.07.2014 р. № 280 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF> (дата звернення: 8.08.2018).

6. Бюджет Пенсійного фонду України (22.05.2018 р.) // Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33933-byudzhets-pensijnogo-fondu-ukrayiny/> (дата звернення: 8.08.2018).

7. Звіт Пенсійного фонду України за 2017 рік. // Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2018/04/block_03-149_budget-2017.pdf (дата звернення: 8.08.2018).

8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 9.08.2018).

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій: Закон України від 03.10.2017 р. № 2148-VIII // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2148-19/page> (дата звернення: 5.08.2018).

10. Звіт Пенсійного фонду України за 2016 р. // Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2017/12/Zvit-za-2016.pdf> (дата звернення: 9.08.2018).

11. Про заходи щодо підвищення ефективності управління фінансами пенсійного забезпечення: Постанова КМУ від 12.09.2002 р. № 1349 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/1349-2002-%D0%BF> (дата звернення: 9.08.2018).

12. Учетная ставка НБУ // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/nbu/refinance/> (дата звернення: 9.08.2018).

13. Показники фінансового ринку // Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/allinfo> (дата звернення: 5.08.2018).

14. Про внесення зміни до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2002 р. № 1349: Постанова КМУ від 18.03.2015 р. № 114 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/114-2015-%D0%BF> (дата звернення: 5.08.2018).

15. Доходи бюджету Пенсійного фонду України, 21.05.2018 р. // Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33937-dohody-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny/> (дата звернення: 5.08.2018).

16. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2018 рік: Постанова КМУ від 11.01.2018 р. № 8 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/8-2018-%D0%BF/para8#n8> (дата звернення: 5.08.2018).

17. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 5.08.2018).

18. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни: Закон України від 16.03.2004 р. № 1603-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1603-15> (дата звернення: 5.08.2018).

19. Калькулятор інфляції // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_infl_uk/calc_p1d.asp?ter=000000000000&month=1&year=2018&year_b=2004&month_b=&tov=1&kat=4&Submit.x=67&Submit.y=15 (дата звернення: 5.08.2018).

20. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/print1533202508233283> (дата звернення: 5.08.2018).

21. Про затвердження Порядку формування та використання коштів резерву Пенсійного фонду: Постанова КМУ від 06.05.2001 р. № 435 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-2001-%D0%BF> (дата звернення: 5.08.2018).

22. Ткаченко Л. Три всадника демографического апокалипсиса. Основные тренды в Украине. 10.11.2017 р. URL: https://zn.ua/macrolevel/tri-vsadnika-demograficheskogo-apokalipsisa-osnovnye-trendy-v-ukraine-265804_.html (дата звернення: 5.08.2018).

23. Obidzinski P. The Demographic Reserve Fund in Poland. Analysis and Diagnosis of the First Years of Functioning and Scenarios of Its Future Potential // ANNALES UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA LUBLIN – POLONIA. – VOL. LI, 1, SECTIO H, 2017. URL: <https://journals.umcs.pl/h/article/download/4549/3635> (дата звернення: 5.08.2018).

24. Adrian Blundell-Wignall, Yu-Wei Hu and Juan Yermo. Sovereign Wealth and Pension Fund Issues // OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions. № 14. 2008. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial.../40196131.pdf> (дата звернення: 5.08.2018).

25. Про результати аналізу причин утворення дефіциту бюджету Пенсійного фонду та його покриття за рахунок коштів державного бюджету: Рішення Рахункової палати від 25.04.2017 р. № 10-2. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751713/R_RP_10-2_2017.pdf?subportal=main (дата звернення: 5.08.2018).

26. Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України: Постанова Правління Пенсійного фонду України від 31.08.2009 р. № 21-2 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0897-09> (дата звернення: 5.08.2018).

27. Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2018 рік: Постанова КМУ

від 07.02.2018 р. № 54 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/54-2018-%D0%BF> (дата звернення: 5.08.2018).

28. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 5.08.2018).

29. Про затвердження пропорцій розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова КМУ від 26.11.2014 р. № 675 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-%D0%BF/paran42#n42> (дата звернення: 5.08.2018).

30. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 8.08.2018).

31. Звіти про виконання паспорта бюджетної програми станом на 1 січня 2018 року // Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14870.html> (дата звернення: 8.08.2018).

32. Паспорти бюджетних програм на 2018 рік // Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14715.html> (дата звернення: 9.08.2018).

33. Мінімальна заробітна плата // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (дата звернення: 9.08.2018).

34. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю: Постанова Фонду соціального страхування по безробіттю від 15.12.2017 р. № 149 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1577-17/paran10#n10> (дата звернення: 9.08.2018).

35. Іванченко А. В. Розробка концептуальної моделі прогнозування та стратегічного планування ринку праці України // 2013. с. 193-196. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?. (дата звернення: 9.08.2018).

36. Про внесення змін у додатки 1 і 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 411: Постанова КМУ від 01.12.2017 р. № 906 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/906-2017-%D0%BF> (дата звернення: 9.08.2018).

37. Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2017 рік: Постанова КМУ від 01.03.2017 р. № 102 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/102-2017-%D0%BF> (дата звернення: 9.08.2018).

38. Про затвердження Порядку формування та використання резерву коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: Постанова КМУ від 15.04.2013 р. № 270 // Офіційний сайт Кабінету міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/246265296> (дата звернення: 9.08.2018).

39. Сидорчук А. Аналіз фінансових резервів державного соціального страхування // Baltic Journal of Economic Studies Vol. 3. № 3. 2017. URL: www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/download/197/202 (дата звернення: 9.08.2018).

40. Gregorio Impavidoa, Ronan O'Connorb and Dimitri Vittasc Cyprus Economic. Improving the Investment Performance of Public Pension Funds: Lessons for the Social Insurance Fund of Cyprus from the Experience of Four OECD Countries // Policy Review, 2008. Vol. 2. № 2, pp. 3-35. URL: https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/Full_text_Impavido.pdf (дата звернення: 9.08.2018).

41. Про затвердження бюджету Фонду соціального страхування України на 2018 рік: Постанова КМУ від 14.02.2018 р. № 70 // База даних

«Законодавство України»/ВР України. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/70-2018-%D0%BF> (дата звернення:
9.08.2018).

42. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 9.08.2018).

43. Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі резерву коштів цих фондів, на вкладних (депозитних) рахунках: Постанова КМУ від 22.01.2003 р. № 111 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/111-2003-%D0%BF> (дата звернення: 9.08.2018).

44. Надання матеріального забезпечення застрахованим особам та проведення страхових виплат потерпілим на виробництві (членам їх сімей) за I квартал 2018 року // Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/951723> (дата звернення: 9.08.2018).

45. Статут фонду соціального страхування України: Постанова правління Фонду соціального страхування України від 08.02.2017 р. № 12. // Офіційний сайт Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення. URL: <http://komspir.rada.gov.ua/uploads/documents/30443.pdf> (дата звернення: 9.08.2018).

46. Про затвердження бюджету Фонду соціального страхування України на 2017 рік: Постанова КМУ від 01.03.2017 р. № 104 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/104-2017-%D0%BF> (дата звернення:
9.08.2018).

47. Khomutenko A. Specific methodological approaches to managing state finance // Montenegrin Journal of Economics. Vol. 14. № 3 (2018). p. 55-63. URL: <http://mnje.com/en/current-issue>

48. Ткаченко І. В. Систематизація чинників впливу на складові витратної частини Пенсійного фонду України // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Випуск 3/2015 (92). Частина 2. URL: [http://visnikekon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3\(92\)/103.pdf](http://visnikekon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3(92)/103.pdf) (дата звернення: 9.08.2018).

49. Тулай О. І. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України // Проблеми економіки № 1. 2016. с. 132-139. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-132_139.pdf (дата звернення: 9.08.2018).

REFERENCES

1. Ofitsiinyi sait PFU // URL: http://www.pfu.gov.ua/54176-do-uvagy-gromadyan__trashed/ [in Ukrainian].

2. Serednii rozmir misiachnoi pensii ta kilkist pensioneriv (za danymy Pensiinoho fondu) // Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/sz/sz_u/srp_07rik_u.html [in Ukrainian].

3. Naseleattia Ukrainy // Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/> [in Ukrainian].

4. Pro Polozhennia pro Pensiinyi fond Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.04.2011 r. № 384/2011 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384/2011> [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Pensiinyi fond Ukrainy: Postanova KМУ vid 23.07.2014 r. № 280 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

6. Biudzheth Pensiinoho fondu Ukrainy (22.05.2018 r.) // Ofitsiinyi sait Pensiinoho fondu Ukrainy. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33933-byudzheth-pensijnogo-fondu-ukrayiny/> [in Ukrainian].

7. Zvit Pensiinoho fondu Ukrainy za 2017 rik. // Ofitsiinyi sait Pensiinoho fondu Ukrainy. URL: http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2018/04/block_03-149_budget-2017.pdf [in Ukrainian].

8. Pro zbir ta oblik yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2464-VI // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> [in Ukrainian].

9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pidvyshchennia pensii: Zakon Ukrainy vid 03.10.2017 r. № 2148-VIII // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2148-19/page> [in Russian].

10. Zvit Pensiinoho fondu Ukrainy za 2016 r. // Ofitsiinyi sait Pensiinoho fondu Ukrainy. URL: <http://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2017/12/Zvit-za-2016.pdf> [in Ukrainian].

11. Pro zakhody shchodo pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia finansamy pensiinoho zabezpechennia: Postanova KМУ vid 12.09.2002 r. № 1349 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/1349-2002-%D0%BF> [in Ukrainian].

12. Uchetnaia stavka NBU // Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/nbu/refinance/> [in Ukrainian].

13. Pokaznyky finansovoho rynku // Ofitsiinyi sait NBU. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/allinfo> [in Ukrainian]. (data zvernennia: 5.08.2018).

14. Pro vnesennia zminy do punktu 2 postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 veresnia 2002 r. № 1349: Postanova KМУ vid 18.03.2015 r. № 114 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/114-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

15. Dokhody biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy, 21.05.2018 r. // Ofitsiinyi sait Pensiinoho fondu Ukrainy. URL: <http://www.pfu.gov.ua/33937-dohody-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny/> [in Ukrainian].

16. Pro zatverdzhennia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy na 2018 rik: Postanova KМУ vid 11.01.2018 r. № 8 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/8-2018-%D0%BF/paran8#n8> [in Ukrainian].

17. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 r. № 1058-IV // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> [in Ukrainian].

18. Pro polipshennia materialnoho stanovyshcha uchashnykiv boiovykh dii ta invalidiv viiny: Zakon Ukrainy vid 16.03.2004 r. № 1603-IV // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1603-15> [in Ukrainian].

19. Kalkuliator inflitsii // Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_infl_uk/calc_p1d.asp?ter=000000000000&month=1&year=2018&year_b=2004&month_b=&tov=1&kat=4&Submit.x=67&Submit.y=15 [in Ukrainian].

20. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 r. № 1058-IV // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/print1533202508233283> [in Ukrainian].

21. Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia ta vykorystannia koshtiv rezervu Pensiinoho fondu: Postanova KМУ vid 06.05.2001 r. № 435 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-2001-%D0%BF> [in Ukrainian].

22. Tkachenko L. Try vsadnyka demohrafycheskoho apokalypsusa. Osnovnye trendy v Ukrayne. 10.11.2017 r. URL: <https://zn.ua/macrolevel/tri-vsadnika->

demograficheskogo-apokalipsisa-osnovnye-trendy-v-ukraine-265804_.html [in Ukrainian].

23. Obidzinski P. The Demographic Reserve Fund in Poland. Analysis and Diagnosis of the First Years of Functioning and Scenarios of Its Future Potential // ANNALES UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA LUBLIN – POLONIA. – VOL. LI, 1, SECTIO H, 2017. URL: <https://journals.umcs.pl/h/article/download/4549/3635>

24. Adrian Blundell-Wignall, Yu-Wei Hu and Juan Yermo. Sovereign Wealth and Pension Fund Issues // OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions. № 14. 2008. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial.../40196131.pdf>

25. Pro rezultaty analizu prychny utvorennia defitsytu biudzhetu Pensiinoho fondu ta yoho pokryttia za rakhunok koshtiv derzhavnoho biudzhetu: Rishennia Rakhunkovoi palaty vid 25.04.2017 r. № 10-2. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751713/R_RP_10-2_2017.pdf?subportal=main [in Ukrainian].

26. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia, zatverdzhennia ta vykonannia biudzhetu Pensiinoho fondu Ukrainy: Postanova Pravlinnia Pensiinoho fondu Ukrainy vid 31.08.2009 r. № 21-2 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0897-09> [in Ukrainian].

27. Pro zatverdzhennia biudzhetu Fondu zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia na vypadokbezrobittia na 2018 rik: Postanova KMU vid 07.02.2018 r. № 54 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/54-2018-%D0%BF> [in Ukrainian].

28. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia na vypadok bezrobittia: Zakon Ukrainy vid 02.03.2000 r. № 1533-III // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> [in Ukrainian].

29. Pro zatverdzhennia proporsii rozpodilu yedynoho vnesku na zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia: Postanova KMU vid 26.11.2014 r. № 675 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-2014-%D0%BF/para42#n42> [in Ukrainian].

30. Pro zainiatist naseleennia: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. № 5067-VI // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> [in Ukrainian].

31. Zvity pro vykonannia pasporta biudzhetnoi prohramy stanom na 1 sichnia 2018 roku // Ofitsiinyi sait Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14870.html> [in Ukrainian].

32. Pasporty biudzhetnykh proham na 2018 rik // Ofitsiinyi sait Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/14715.html> [in Ukrainian].

33. Minimalna zarobitna plata // Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> [in Ukrainian].

34. Pro minimalnyi rozmir dopomohy po bezrobittiu: Postanova Fondu sotsialnoho strakhuvannia po bezrobittiu vid 15.12.2017 r. № 149 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1577-17/para10#n10> [in Ukrainian].

35. Ivanchenko A. V. Rozrobka kontseptualnoi modeli prohnozuvannia ta stratehichnoho planuvannia rynku pratsi Ukrainy // 2013. s. 193-196. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? [in Ukrainian].

36. Pro vnesennia zmin u dodatky 1 i 2 do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 travnia 2017 r. № 411: Postanova KMU vid 01.12.2017 r. № 906 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/906-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

37. Pro zatverdzhennia biudzhetu Fondu zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia na vypadok bezrobittia na 2017 rik: Postanova KMU vid 01.03.2017 r. № 102 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/102-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

38. Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia ta vykorystannia rezervu koshtiv Fondu zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia na vypadok

bezrobittia: Postanova KMU vid 15.04.2013 r. № 270 // Ofitsiinyi sait Kabinetu ministriv Ukrainy. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/246265296> [in Ukrainian].

39. Sydoruk A. Analiz finansovykh rezerviv derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia // Baltic Journal of Economic Studies Vol. 3. № 3. 2017. URL: www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/download/197/202

40. Gregorio Impavidoa, Ronan OConnorb and Dimitri Vittasc Cyprus Economic. Improving the Investment Performance of Public Pension Funds: Lessons for the Social Insurance Fund of Cyprus from the Experience of Four OECD Countries // Policy Review, 2008. Vol. 2. № 2, pp. 3-35. URL: https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/Full_text_Impavido.pdf

41. Pro zatverdzhennia biudzhetu Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy na 2018 rik: Postanova KMU vid 14.02.2018 r. № 70 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/70-2018-%D0%BF> [in Ukrainian].

42. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia: Zakon Ukrainy vid 23.09.1999 r. № 1105-XIV // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> [in Ukrainian].

43. Pro zatverdzhennia Poriadku rozmishchennia tymchasovo vilnykh koshtiv fondiv zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannia, u tomu chysli rezervu koshtiv tsykh fondiv, na vkladnykh (depozytnykh) rakhunkakh: Postanova KMU vid 22.01.2003 r. № 111 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/111-2003-%D0%BF> [in Ukrainian].

44. Nadannia materialnoho zabezpechennia zastrakhovanyim osobam ta provedennia strakhovykh vyplat poterpilym na vyrobnytstvi (chlenam yikh simei) za I kvartal 2018 roku // Ofitsiinyi sait Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/951723> [in Ukrainian].

45. Statut fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy: Postanova pravlinnia Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy vid 08.02.2017 r. № 12. // Ofitsiinyi sait

Komitetu z pytan sotsialnoi polityky, zainiatosti ta pensiinoho zabezpechennia. URL: <http://komspip.rada.gov.ua/uploads/documents/30443.pdf> [in Ukrainian].

46. Pro zatverdzhennia biudzhetu Fondu sotsialnogo strakhuvannia Ukrainy na 2017 rik: Postanova KМУ vid 01.03.2017 r. № 104 // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»/VR Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/104-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

47. Khomutenko A. Specific methodological approaches to managing state finance // Montenegrin Journal of Economics. Vol. 14. № 3 (2018). p. 55-63. URL: <http://mnje.com/en/current-issue>

48. Tkachenko I. V. Systematyzatsiia chynnykiv vplyvu na skladovi vytratnoi chastyny Pensiinoho fondu Ukrainy // Visnyk KrNU imeni Mykhaila Ostrohradskoho. Vypusk 3/2015 (92). Chastyna 2. URL: [http://visnikekon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3\(92\)/103.pdf](http://visnikekon.kdu.edu.ua/ARHIV/2015-3(92)/103.pdf) [in Ukrainian].

49. Tulai O. I. Aktualni problemy diialnosti Pensiinoho fondu Ukrainy // Problemy ekonomiky № 1. 2016. s. 132-139. URL: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-132_139.pdf [in Ukrainian].